

XEER Maarso 27, 1957, n. 21 rep.

Nidaamka Xabsiyada.

MAAMULAHA

Markuu arkay dekreetada 18-ka Maajo 1956 n. 78 «Xeerarka dawladda Soomaaliya »;
Markuu arkay amarka 26 Noofambar 1954 n. 22

"Dhismaha iyo qaabka shaqo ee dhismooyinka xabsiyada";

Markuu tixgeliyay baahida loo qabo in la soo saaro qodobbo iyadaa la raacayo qod.
13 ee xeerka horey loo soo sheegay;

Markuu dhageystay Golaha Wasiirrada;

Markuu arkay soo jeedinta Wasiirka Arrimaha Gudaha, isagoo la tashanaya
Madaxweynaha Maxakamada Cadaaladda;

Wuxuu Xeeriyay:

Qod. 1

Waxaa la oggolaaday Xeerka Xabsiga lifaaqa ah.

Qod. 2

Nidaamka lagu xusay qodobka hore wuxuu dhaqan gelayaa laga bilaabo taariikhda lagu
daabacay Faafinta Rasmiga ah.

Mogadiscio, Marso 27, 1957

W. MAAMULAHA
P. Franka

ABDULLAHI ISSA MOHAMUD

HAGI MUSSA BOGOR

Arkay n. 174 ee Abriil 2, 1957.

p. : FINOCCHIARO.

Arkay - Diiwaangelinta N. 2, xaashi. n. 140.

Muqdisho, Abriil 8, 1957.

Hantidhoraha Guud: SPADARO.

Wasaaradda Arrimaha Gudaha

Nidaamka Xabsiyada

Cutubka 1aad

Shuruucda guud.

Qod. 1

Xabsi kasta ciqaabta waxa lagu dhimaa waajibka shaqada.

Marka laga hadlayo carruurta da'doodu ka yar tahay 16 sano, qaabka shaqadu badanaa
waa waxbarid.

Qod. 2

Maxbuus kasta waxaa Maamulaha xaruunta xabsiga uu ka buuxinayaa gal ku saabsan taariikhdiisa, kaas oo soo koobaya qoraallada ku saabsan maxbuuska oo laga soo qaday diiwaanada ugu weyn ee xabsiga.

Galka waxaa lagu dhex xafidaa galalka maxbuusyada waxaana loo diraa habda Xaruumaha maxbuuska loo beddelo.

Cutubka 2aad

Kormeerida xaruumaha xabsiyada iyo fulinta xukunka.

Qod. 3

Dhamaan xaruumaha xabsiyada dalka waxaaa maamulayo gudoomiyeyaasha degmooyinka ee degaan ahaan awoodda u leh.

Xabsiga Dhexe ee Magaalada Muqdisho waxaa maamula Agaasime uu magacaabay Wasiirka Arimaha Gudaha iyadoo la raaacayo soo jeedinta Xeer Ilaaliyaha Guud.

Hawlaha Guddoomiyeyaasha Degmooyinka waxay ku xiran yihiin koontroolka maamul ee Guddoomiyaha.

Qod. 4

Xeerilaaliyaha guud wuxuu ka shaqeeyaa kormeerista dhamaan xaruumaha xabsiyada dalka, si toos ah ama iyada oo loo marayo Garsoorayaasha Gobollada, si loo hubiyo u hoggaansanaanta dhinacyada dhammaan sharciyada iyo xeerarka.

Wuxuu kaloo xataa xafiis ahaan qaadaa talaabooyinka la xiriira fulinta xukunnada xabsi ee lagama maarmaanka u ah dammaanad qaadka xuquuqda dada la xukumay; wuxuu, si kasta oo kale, u soo gudbiya waaxyaha maamulka awooda u leh waxkastoo ee uu u arko inay ku habboon yihiin.

Qod. 5

Garsooraha Gobolku, asagoo ku dhex jiro xuduudda ikhtisaskiisa dhuleed, wuxuu kormeeraa fulinta xukunnada xabsiga ah, asagoo ugu yaraan booqanayo labadii biloodba mar xabsiyada uguna warbixinaayo natiijada kormeerkiisa Xeer Ilaaliyaha Guud.

Haddii ay jirto xaalad degdeg ah, wuxuu qaadi karaa tillaabooyin ku meelgaar ah, isagoo isla markaaba u gudbinaayo Xeer-ilaaliyaha Guud, kaasoo ka noqon kara ama wax ka beddeli kara.

Cutubka 3aad

Kala saaridda xaruumaha xabsiyada

Qod. 6

Xaruumaha xabsiyada waxay u qaybsamaan:

- xaruumo xabsi ee hayn ka hortag ah;
- xaruumo xabsi ciqaabaha caadiga ah;
- xaruumo xabsi ciqaabaha gaarka ah.

Qod. 7

Xaruumaha xabsiga haynta ka hortagga waxaa ah:

- Xabsiyada Garsoorka ee Dhexe;
- Xabsiyada Garsoorka ee Gobollada;
- Xabsiyada Garsoorka ee Degmooyinka.

Qod. 8

Waxaa xaruun ciqaab ee caadi ah guryaha xabsiyada iyo xariga.

Qod. 9

Waxaa xaruumo ciqaab ee gaar ah:

- xaruumaha loogu talagalay caruurta ka yar da'da 18;
- guryaha loogu talagalay dadka jirka iyo maskaxda naafada ka ah;
- cusbitallada garsoorka.

Cutubka 4aad

Ku meeleynta xaruumaha xabsiyada

Qod. 10

Xabsiyada garsoorka waxaa lagu meeleeyaa:

- a) eedeysanayaasha;
 - b) maxaabiista u xiran Maamulka Aminga dadweynaha
 - c) maxaabiista loo hayo sababo laxiriirto in la dhoofiyo;
 - d) shaqsiyaadka la xukumay ee sugaya in lagu meeleeyo xaruun lagu ciqaabo.
- Xabsiyada garsoorka ee Gobollada waxaa lagu fulin karaa xukunnada.

Qod. 11

Xaruumaha ciqaabaha caadiga ah waxaa loogu talo galay in lagu meeleeyo xabsi daa'inka, xabsi iyo xarig.

Qod. 12

Caruurta ka yar da'da 18 waxaa lagu meeleeyaa xaruumo ka duwan kuwa dadka waaweyn ama qaybo gaar ah oo ka duwan xarumahaas.

Qod. 13

Waxaa lagu meeleeyaa guryaha caruurta jir ahaan iyo maskax ahaan naafo ah, oo lagu xukumay ciqaab la dhimay sababo la xiriirto jirro maskaxeed ama dhago-beel, ama kuwa si joogto ah u sakhraansan taaro ka dhalatay aalkolo ama maandooriyayaal; ama kuwo khamriyacab caadi ah iyo dadka qabatamay isticmaalka maandooriyaha iyo kuwa naafeysan ee xukuman ama qaba cudurada daba-dheeraada.

Haddii xukunka uu xabsiga ku qaadanayo uu yahay xarig, dadkaas la xukumay waxaa la geynayaa xaruun gaar ah oo loogu talo galay fulinta ciqaabtan.

Qod. 14

Waxaa lagu meeleeeyaa cusbitallada garsoorka in lagu daaweeyo dadka xukuman ee qaba cudurka qaaxada ama cudurkaan u nugul.

Qod. 15

Haweenka waxaa lagu meeleeeyaa qayb gaar ah.

Qod. 16

Waxaa lagu meeleeeyaa qaybo gaar ah ee xaruun lagu fulinayo ciqaab xariga ah, bishardi waa in uusan ahayn dambiile isla dembiga ku noqnoqday:

- 1) dambiileyaal lagu xukumay dambiyo culus.
- 2) dambiileyaal loo oggolaaday sifaalaha yareeyo dembiyada sababo la xiriiro mooraalka ama arrimo bulsho ama daandaansi ama khalkhalgelin dad badan oo jahwareersan.
- 3) dambiileyaasha lagu xukumay oo keliya ganaaxa, marka la beddealo ciqaabta, waxay tirsanayaan ciqaabta xariga ah.

Qod. 17

Marka dambiileyaasha la xukumay lagu kala meeleeeyo xaruumo xabsi waxaa ka warhaynayo Wasaaradda Arimaha Gudaha kadib markuu soo jeediyo Xeer Ilaaliyaha Guud.

Cutubka 5aad

Abaabulista xaruumaha xabsiyada.

Qod. 18

Xaruun kastoo ciqaabo, ha noqoto ciqaab caadi ah ama mid gaar ah, marka dambiileyaasha la qaybinaayo, waxaa la tixgelinaa kuwa ku noqnoqoda iyo nooca dembiga.

Haweenka dhaqanka noocaas oo kale leh waa laga soocaa kuwa kale.

Meelo gaar ah oo leh qalabeyn munaasib ah ayaa lagu meeleeeyaa haweenka uu u idmay maamulka, in ay ku haystaan caruurtooda si loo ilaaliyo carruurta aan weli gaarin da'da labo sano.

Qod. 19

Xaruumaha xabsiyada ah waxaa habeenkii la sameeyaa go'doomin.

Waxaa go'doomin joogto ah la geliyaa:

- a) Eedeysanayaasha marka dib uhabeyn la sameynayo, marka laga reebo amarka Awoodda Garsoorka;
- b) Maxaabiista loo hayo Booliska Garsoorka ama Hay'ado kale, xaaladaha sidaas la soo codsado.

Qod. 20

Waxaa lagu kala ilaaliyaa meelo kala duwan maxaabiista ku-meelgaarka ah iyo maxaabiista loo hayo Booliiska Garsoorka, si looga hortago in wax xiriir ah ay la yeeshaan maxaabiista kale.

Isla shuruudaas ayaa quseysa eedeysanayaasha ka tirsan ciidamada qalabka sida ee dowladda iyo ciidammada la midka ah.

Qod. 21

Dambiileyaasha isla waqtiga la keeno xaruumaha xabsiga waxaa lagu go'doomiyaa xabsi go'doonsan oo leh unugyada kormerka.

Muddada go'doominta waxaa goynaayo Agaasimaha, laakiin kama badnaan karto bil.

Qodobkaan ma quseeyo kuwa lagu xukumay xariga iyo dembiileyaasha lagu sheegay, qod. 16 marka laga reebo xaalado gaar ah.

Qod. 22

Waqtiga go'doominta, maxbuuska waxaa maalin kasta booqdo Maamulaha xabsiga iyo Dhakhtarka, kuwaas oo ku qoraayo diiwaan gaar ah wixi la xiriiro indha indheynta ay soo sameeyeen. Booqashadaas waxaa lagu saleeyaa kala qaybinta dembiileyaasha loo kala qaybinayo qaybaha gaarka ah ee xaruumaha.

Cutubka 6aad

Furista iyo xirista xaruumaha xabsiyada iyo booqashada

Qod. 23

Waqtiga furista iyo xirista xaruumaha xabsiyada waxaa lagu go'aamiyaa xeer gudaha ah.

Kadib marka la xiro xaruumaha xabsiyada furayaasha albaabada xabsiyada kuwa ugu waaweyna wuxuu iridjoogaha ku wareejinayaa Taliyaha kaas oo ku soo celin doono iridjoogaha subaxda xiga iyo waqtiga loo qabtay furitaanka.

Qofna ma geli karo xabsiga habeenkii oo aan ka ahayn Agaasimaha, Kabtanka, ama sababo kaloo culus ee adeeg dartiis, dad xaq u leh in ay galaan sababo la xiriiro xafiiska ay ka socdaan dartiisa.

Qod. 24

Qayb kasta ee xabsiga waa inay lahaato gambaleel digniin ah oo ku xiriirsan xaruunta dhexe ee ilaalada iyo weliba sidoo kale hoyga Taliyaha, si askariga ciidanka asluubta ah ee u xilsaaran ilaalinta maxbuusyada uu u bixin karo digniin deg deg ah ee dhacdo kastoo saameyn ku leh amniga iyo anshaxa.

Qod. 25

Si loo booqdo xaruun xabsi waxaa loo baahan yahay ogolaanshaha Wasaaradda Arimaha Gudaha.

Oggolaanshahan lama huraan uma ahan:

- a) Guddoomiyaha Golaha Sharci dejinta;
- b) Xubnaha Xukuumadda;
- c) Guddoomiyaha maxkamada cadaalada iyo xaakinka rafcaanka;
- d) Garsoore kasta oo ku dhexjiro fulinta howlihisa;
- e) Guddoomiyeyaasha Gobolladooda.

Booqasho kasta waxaa ka qoraal ka sameynaayo Maamulka xabsiga.

Cutubka 7aad

Oggolaashaha maxaabiista ee xarumaha xabsiyada.

Qod. 26

Xaruumaha xabsiyada waxaa loo ogolaan karaa:

- 1) qofka ay soo xiraan Ciidanka Dadweynaha;
- 2) qofka yimaado isagoo soo bandhigayo amar madaxda garsoorka awoodda u leh;
- 3) qofka caddeeyo inuu wax yar ka hor uu galay danbi kaasoo xiritaankiisu waajib yahay hadduu faraha kula jiray ama ay khasab tahay soo qabashadiisu, ama mid qarsanaya ama baxsanaayo.

Oggolaansho kasta ee xaruun xabsi waxaa isla markiiba la ogeysiiyaa Hay'adda Garsoorka ee soo saartay amarka iyo, xaaladaha kalena waxaa la ogeysinayaa Garsooraha Gobolka.

Qod. 27

Xabsi kasto wuxuu yeelanaya diiwaan leh lambarro taxane ah , oo bogaggisu ay lambarsan yihiin uuna kootroolayo Xeer Ilaaliyaha Guud ama Garsooraha Gobolka; diiwaanka wuxuu leeyahay ugu dambeyntii tilmaan tirade bogagga uu ka kooban yahay.

Diiwaanka waxaa lagu qoraa, si isku xigo, magaca awoowga, magaca qofka, goobta dhalashada, da'da, gobolka; magaca waalidiinta, heshiiska, calaamadaha shaqsiyadeed ee dadka la soo geliyay xaruunta, maalinta iyo waqtiga soo galida, waqtiga iyo goobta laga soo xiray ayadoo la tilmaamayo qodobada lagu soo xiray, cidda uu u xiran yahay maxbuuska iyo magacyada saraakiisha soo wareejiyay.

Isla diiwaanka waxaa sidoo kale lagu qoraa taariikhda bixidda.

Qod. 28

Taliyaha wuxuu baaris ku sameynaa, kuna qoraa diiwaanka dhamaan calaamadaha uu leeyahay iyo fara-ka-qaadista qofka lagu soo xiray xabsiga.

Haddii uu yahay qof la xukumay, Taliyaha ayaa u tarjumayo, iyadoo ay joogaan masuuliyiinta fulinta qodobbada kaloo dheeraadka ah.

Qod. 29

Kaararka, lacagta iyo waxyaabaha kaloo qaaliga ah ee uu wato maxbuuska ama laga helay iyaga oo ku qarsoon korkiisa waxaa lagu qoraa diiwaangelin gaar ah, iyo, haddii uu yahay eedaysane, waxaa lala socodsiinaya maamulka garsoorka ee awooda u leh.

Kaararka iyo waxyaabaha kaloo qiimaha leh eek or lagu soo sheegay, haddii Hay'adda Garsoorka aysan si kale u sheein, waxaa lagu wareejinayaa xisabiyaha ama Taliyaha. Qofka lagu wareejiyay waxyaabahaas ayaa wuxuu ka dhigaya xirmo uu ku dhejiyo summad maclumaadka guud iyo lambarka taxanaha ee maxbuuska.

Lacagta waxaa lagu shubaa khasnadda xabsiga iyada oo loo danaynayo maxbuuska.

Qod. 30

Mar haddii diiwaangelinta iyo baarista lagu tilmaamay qodobbada hore ay soo gabagaboobaan, maxbuuska waxaa la geynaa qolka kormeerka ilaa iyo inta baaritaanka caafimaad laga sameynaayo, kaasoo ugu dambeyn dhacayo maalinta ku xigta.

Dhakhtarku wuxuu hubiyaa xaalada caafimaad ee maxbuuska, wuxuu kaloo kootroolayaa calaamadaha shaqsiga ah ee lagu muujiyey diiwaanka (oo lagu daabacay galka taariikhigdiisa) wuxuuna go'aamiyaa in maxbuusku ku habboon yahay shaqada laga qabanaayo xaruunta ama shaqo kale.

Marka laga bilaabo maalinta la baaray caafimaadkiisa ay soo ifbaxaan duruufo saameyn ku yeelan karo Cadaaladda, maamulku wuxuu ogaysiinayaa Hay'ada Garsoorka ee awoodda u leh. Haddii maxbuus ay caddeeyso inay uur leedahay ama ay umushay wax ka yar lix bilood, dhaqtarku wuxuu sameynayaa baaritaanka lagama maarmaanka ah, isaga oo u warbixinaya, haddii loo baahdo, agaasinka, si uu ula socodsiiyo garsooraha soo xiray ugana helo amarka dib u dhigista fulinta.

Qod. 31

Maxaabiista aan lahayn labis gaar ah waxaa la siiyaa alaabada dharka ee ay u baahan yihiin.

Adeegsiga dharka iskujoogga ah waa khasab kuwa lagu xukumay xukun ka badan lix bilood.

Maxaabiista loo isticmaalo howlaha guryaha iyo kuwa loo isticmaalo shaqada dibedda waxay xiranayaan labis iskujoog ah.

Qod. 32

Baaritaanka caafimaad ka dib, Taliyaha ayaa amar ku bixinayaa in qofka la xukumay lagu khasbo qubeys iyo garka in laga xiiro. Kuwa ku xukuman ciqaabta xabbiska, waxaa iyagana lagu khasbaa in timaha laga xiiro; waxaa sidaas oo kale la mid ah kuwa lagu xukumay ciqaabta xariga ah.

Jinsiga ragga eedaysanayaasha ah waa loo qubeynaa, waxaana laga jaraa garka iyo timaha, haddii aysan hay'adda garsoorka ee awoodda u leh ay si kale u dhigin.

Qod. 33

Dhamaan maxaabiista lagu soo xiray xarumaha xabsiga kahortaga iyo ciqaabta, Taliyuhu wuxuu hadal ugu gudbinayaa qodobada xeerka ee quseeya akhlaaqda laga doonayo maxbuuska.

Cutubka 8aad

Xeerarka Akhlaaqda Maxaabiista

Qod. 34

Wagtiga hurdo ka kicidda iyo waqtiga nasashada waxaa dejiyaya maamulaha; calaamadda hurdo ka soo toosidda markay maqlaan maxaabiistu waa inay kacaan, ka taxadaraan nadaafadda shaqsiyadeed, qabanqaabinta boosaskooda iyo nadaafadda qolka.

Adeegga nadaafadda qolalka kale waxaa madaxa xabsiga uu u isticmaalaa maxaabiista.

Qod. 35

Xeerarka guduhu wuxuu qorayaa waqtiga maxaabiista, oo maalintii lagu soo ururiyay qolalka caadiga ah, ay ku noqonayaan unugyadooda ama goobta jiifka, iyo waqtiga nasashada habeennimadu ay bilaabaneyso.

Laga soo bilaabo saacaddan ilaa saacadda soo toosida aamusnaanta waa qasab.

Xitaa inta lagu jiro saacadaha nasashada habeenkii, maxbuusku wuxuu oogikaraa xuska diintiisaa bishardi in uusan dhibaateynin dadka kale.

Qod. 36

Maxaabiista oo ka kooban koox nooc ah waxaa si kaltan ah loogu qabtaa maalin kasta in ay socdaan ayadoo ay si joogto ah u kormeerayaan shaqaalaha ilaalada ah ee xabsiga.

Muddada socodka ayaa loo dejiyay si maxbuus kasto uu ugu raaxeysto ugu yaraan saacad socod lugeed maalin kasta.

Maxaabiistu waa inay ku socdaan nidaam wanaagsan, ama ay si wanaagsan u fadhiistaan kuna hadlaan cod yar oo hoose.

Qod. 37

Maxaabiistu waa inay adeecaan isla markaana ay xushmadeeyaan dood la'aan saraakiisha xabsiga iyo dadka masuulka ka ah xabsiga.

Lama xiriiri karaan maxaabiis qabyo kale ka tirsan ama xaalad go'doomin joogto ah ku jiro.

Marka ayna qasab ku ahayn inay aamusaan, waa inay ku hadlaan cod hoose.

Waa inay kula dhaqmaan dhaqn sax ah asxaabtooda.

Waa mamnuuc haysta, qaylada, ereyada qaldan, su'aalaha iyo ashtakooyinka wadajirka ah, iyo hadal kasta oo ku qoran luqadda caadiga ah ama afka-guriga aha ee aan la fahmi karin.

Qod. 38

Maxbuuska geesto burbur xabsiga iyo alaabta gacantiisa ku jirto ama lagu wareejiyay, waa in uu magdhowaa iyada oo aan loo kala soocin dacwad ciqaab ama dacwad edbin ah midna.

Ka qaadista lacagaha lagama maarmaanka ah waxaa lagu sameeynaa lacagta ku jirto ama ku jirikarto keydka qofka burburka geestay

Haddii dhibaataada lagu geestay meel ay ku jiraan maxaabiis badan, qofka geestayna aan la aqoonin, magdhowga ayaa si wada jir ah khasab ku noqonaayo dhammaan maxaabiista goobjoogga ahaa waqtiga waxyeellada la geysanayay.

Qod. 39

Ma jiro maxbuus haysan karo lacag, alaabo qiimo leh, garxiir, laabisqore, mindi, maqas ama qalab iyo alaab kaloo ku habboon in dad wax lagu yeeleeyo.

Maamulka wuxuu, sababo shaqo ama baahi shaqsiyeed ee maxbuuska awgeed, ogolaan karaa haysashada aalado iyo walxo aan qeyb ka aheyn qalabka dhan ee maxbuuska.

Qod. 40

Maxaabiistu waxay gaarsiin karaan codsi maamulaha, Wasiirka Arimaha Gudaha, Hay'ada Fulinta, Xeer ilaaliyaha Guud, Garsooraha Gobolka, iyo, hadii uu yahay eedaysane, sidoo kale waxay u diraayaan Maamulka.

Cabasho kasta waxaa loo diraa Hay'adda loogu talo galay, iyada oo ay la scoto galka taariikh nololeedkiisa.

Codsiyada, rafcaanada iyo cadeymaha kale ee leh dabeecadda sharciga ah oo waxaa lagu haynaa diiwaan u nidaamsan si kala horeyn leh.

Qod. 41

Maxaabiistu waxay had iyo jeer la xiriiri karaan Agaasimaha, si toos ah ama iyadoo loo adeegsanayo dadka mas'uulka ka ah kormeerka xaruunta, marka ay aaminsan yihiin inay jiraan sababo macquul ah.

Waxay kaloo weydiisan karaan in takhtarku uu ku yimaado booqasho, taliyaha iyo ilaaliyaha amniga, iyagoo la xiriiraya wakiilka adeegga.

Cutubka 9aad

Wadahadalka

Qod. 42

Qof aan ka tirsaneyn maamulka xaruunta xabsiga ama kormeerka maxaabiista looma oggolaan karo in uu wareysi la yeesho maxbuuska iyada oo aan laga helin oggolaasho hey'ad garsoor oo awood u leh, haddii ay tahay eedeysane ama Hay'adda Amniga Dadweynaha, haddii ay yihiin maxbuus ayaga u xiran, ama madaxda maamulka haddii uu yahay maxbuus.

Wareysiga waa inuusan dhaafin nus saac. Xaaladaha gaarka ah, madaxda maamulka fulinta wuxuu dheereyn kara wareysiga ilaa hal saac.

Oggolaanshaha wareysiga ayaa shaqeynaya oo kaliya hal maalin iyo maalintii lagu tilmaamay, waxaana la gelin doonaa diiwaan gaar ah waxaana lagu hayn doonaa Xafiisyada Maamulka.

Maalmaha iyo saacadaha loo qabtay wareysiyada waxaa dejin doona Agaasimaha xaruunta asagoo soo saarayo go'aan lagu soo bandhigo looxa ogeysiiska ee xabsiga iyadoo lala wadaago masuuliyiinta ikhtisaaska u leh arrimaha ruqsadaha.

Qod. 43

Wadahadalka waxaa lagu qabtaa qolal gaar ah iyadoo lala kaashanayo saraakiisha asluubta ama ilaaliyaha.

Madaxda awoodda u leh siinta wareysiga waxay amri kartaa, sababao gaar ah, in wareysiga lagu qabto qol gooni ah.

Maxaabiista bukaanka ah, wareysigu wuxuu ka dhici karaa xarumaha caafimaadka.

Dadka loo ogolaado wareysiga waxaa ka mamnuuc ah inay cod hoose kula hadlaan maxbuuska, inay isticmaalaan wax aan la aqoon ama wax caadi ah ama kiis kasta oo aan la fahmi karin, siinta macluumaad si kasta oo u khalkhal galiyo nidaamka caadiga ah ee cadaaladda iyo anshax gudaha ee xabsiga.

Saraakiisha gacanta ku haysa xabsiga ee ah saraakiisha boliiska garsoorka waxay baaritaan shaqsiyadeed ku sameyn karaan qofka u yimid wareysiga, markay ay jiraan sababo shaki oo macquul ah.

Qod. 44

Marka qofka shaqaalaha ka ah xabsiga ee caawinaayo wareysiga uu ka shakiyo in qofka loo oggolaaday wareysiga iyo maxbuusku ay ka hadlayaan warar khatar ah oo aan xalaal ahayn oo marin habaabinayo sirdoonka, wuxuu si dhakhso leh u joojinayaa wareysiga isagoo u sheegayo, maamulka xabsiga, asagoo u marinaayo taliyaha.

Qod. 45

Maxaabiistu ma heli karaan mana diri karaan waraaqo iyo qoraalo kale iyada oo aan marka hore akhriyin oo ayan arkin qoraalka madaxda ama qof ay aaminsan yihiin.

Haddii ay tahay arrin la xiriirto eedaysanayaal, hay'adda garsoorka ayaa amri karta in warqadda aysan soconin isagoon arkin.

Marka agaasimuhu aaminsan yahay in uusan si dayn warqad, wuxuu isku dayaa inuu la wareego.

Haddii warqaddii lala wareegay ay ku saabsan tahay arrin xaqiiqo ah taas oo ku jirta waxa socdo ama shaac ah oo ay ka bilaabatay dacwad ciqaabeed, waxaa loo gudbinayaa Xeer Ilaaliyaha.

Cutubka 10aad

Jirro - Dhalasho ama Geeri

Qod. 46

Haddii maxbuus lagu arko xanuun maskaxda ah, dhakhtarku wuxuu u amrayaa in la kormeero wuxuuna u qorayaa wax kastoo looga taxaderi karo iyo tallaabooyinka uu u arkay inay ku habboon yihiin si loo hubiyo bal in xanuunku uu run ahaantii jiro iyo in la dammaanad qaadayo badbaadada qofka buka iyo amniga xabsiga.

Eegitaanada la sameeyay iyo talaabooyinkii uu u arkay in ay haboon yihiin, Dhakhtarku wuxuu ku ogeysiina-yaa Maamulka qoraal ahaan, kaasoo isagana siinaayo warbixin Xeerilaaliyaha Guud iyo, hadii uu yahay eedeysane, sidoo kale wuxuu u sheegayaa Madaxda Garsoorka ee hore.

Qod. 47

Maxaabiista jiran waxaa lagu daawenyaa qolkooda yar, qolkooda, ama godkooda; laakiin takhtarka, isaga oo tixgelinayo nooca iyo damaanta cudurka, wuxuu soo jeedin karaa in maxbuuska la dhigo halka la dhigo bukaannada xabsiga.

Waxaa kale oo uu soo jeedin karaa, haddii jirradu ay tahay jirro halis ah oo aan wax looga qaban karin halis la'aan xabsiga gudihiisa, in la dhigo meel dibadda ah ee lagu daweeeyo. Jidka loo marayo halka bukaanka lagu eegayo waxaa amar ka bixinaayo Agaasimaha.

Marka la dhigaayo Cusbataalka guud waa inuu ogolaado Wasiirka Arimaha Gudaha ama Xeer Ilaaliyaha Guud hadii uu yahay eedayane, marka laga reebo xaaladaha deg deg ah oo Maamulka Xabsigu uu bixiyo, kaas oo isla markaaba ogaysiinaya Maamulka kale ee kor ku xusan.

Qod. 48

Markay maxbuus ay ku dhasho xabsiga, maamulka wuxuu u gudbinayaa 24 saac gudahood, caddeynta dhalashada, saraakiisha Xafiiska Xaaladda Madaniga ah, haddii ay tahay eedayane, wuxuu isla markiiba la socodsiinaa masuuliyiinta garsoorka ee ikhtisaaska u leh.

Qod. 49

Xaaladda dhimashada maxbuus, dhakhtarku, markuu daraasad sharci ah ku sameeyo, wuxuu u soo gudbinaa warbixin maamulka, kaasoo caddeyn u dirayo Xafiiska Xaaladda Madaniga ee awoodda u leh; madaxda hay'adda ayaa amar ku bixineysa in lagu qoro caddeynta diiwaannada xabsiga, iyadoo la ogeysiinayo hay'adda garsoorka ee ikhtisaaska u leh dacwada iyo fulinteeda iyo Xeer Ilaaliyaha Guud.

Waxaan durbadiiba loo gudbinayaa hantikoob tilmaamayo alaabtii uu ka tagay marxuumka, habeynta iyo xiritaanka xisaabtiisa socoto.

Nuqul ka mid ah alaabta uu ka tegay, oo muujineysa inta maxbuuska uu ka tegay, waxaa loo diraa Gudomiyaha Degmadda ee meesha asal ahaan uu ka yimid waxaa kaloo lagu lifaaqaa ogeysiiska dhimashada si loogu wargaliyo qoyskiisaa iyo dadka dhaxalkiisa iska leh.

Qod. 50

Marka geeri ay dhacdo, maydadka maxaabiista waxaa loo diyaariyaa qoysaskooda. Haddii qoysaska aysan bixin kharajka xabaasha, maamulka ayaa bixinayo.

Cutubka 11aad

Shaqo

Qod. 51

Wasaaradda Arimaha Gudaha ayaa go'aamisa howlaha ay tahay in la sameeyo oo laga abaabulo dhismeyaasha xabsiyada.

Shaqada maxaabiista waxaa lagu fulin karaa gudaha dhismayaasha xabsiga iyo bannaankaba.

Shaqada bannaanka waa shaqada laga fuliyo darbiyada dibeda xabsiga.

Dhamaan shaqooyinka leh dhabeecad farshaxan waa in lagu lambariyaa cabirka ay soo saartay madaxda maamulku uu soo saaray ayna oggolaatay Wasaaradda Arrimaha Gudaha.

Qod. 52

Gudaha xaruumaha xabsiyada ayaa laga abaabulaa shaqooyinka ee oggolaanayo in ay ka shaqeeyaan maxaabiista iyagoo lagu fulinaayo ciqaabta.

Waxaa kaloo loo oggolaankaraa maxaabiista in ay joogaan habeennadii meel ka baxsan xabsiga, bishardi in meesha ay ka shaqeynayaan meel u dhow la dejin karo, xitaa si ku meelgaar ah, kana heli karaan hoy oo leh dammaanad ku filan ee amni iyo anshaxaba ah.

Qod. 53

Ku meeleynta lagu meeleynayo maxaabiista shaqooyinka kala duwan ee laga soo abaabulo xabsiga uu sameeyo Agaasimaha.

Marka lagu meeleynayo maxaabiista shaqada, waa in la tixgeliyo xuduudka la oggol yahay ee la xiriiraba abaabulka shaqada, iyo shaqooyinkii hore ee maxbuus kasta ama shaqooyinka uu qaban karo markuu dhameesto xukunkiisa ka dib.

Adeegyada guriyeed ee xabsiga waxaa loo isticmaali karaa oo keliya maxaabiista anshaxa wanaagsan leh.

Qod. 54

Maxaabiista waxaa lagu shaqaaleen karaa shaqooyin ka duwan kuwa ku cad qod 52 bishardi in Maamulka uu aqoonsado suurtagalnimada iyo fursadda.

Qod. 55

Saacadaha shaqadu waa sideed saacadood maalin kasta.

Maamulka ayaa si gaar ah wax uga beddeli karo qodobada ku saabsan nasashada iyo sacadaha shaqada.

Qod. 56

Kahor inta aan la oggolaanin shaqo kastoo mushaar lagu bixinayo, maxaabiistu waxay gelayaan shaqo barasho bilaash ah ugu badnaan saddex bilood.

Oggolaanshaha shaqada lacagta leh waxaa oggolaado Maamulka.

Maamulka ayaa go'aamiyo cabirka abaalmarinta isagoo go'aaminayso qaybaha shaqaalaha asoo tixgelinaayo nooca shaqada, awooda iyo waxqabadka maxbuuska. Shaqada mushaharka ah waxaa looga jeedaa shaqada hoosooyinka farshaxan ee ka jiro xabsiga.

Qod. 57

Dhamaan alaabta loo siiyo maxaabiista si ay u isticmaalaan ama loo arko inay qatar yihiin waa in, dhamaadka shaqada laga uruuriyo.

Shaybaar kasta iyo qol kasta oo yar ee loogu talagalay maxaabiista shaqeyso, waa in lagu dhejiyo albaabada qoraal sax ah ee aaladda, qalab ama mashiinnada laga helo iyada oo la muujinayo kuwa ay tahay in laga soo qaado fiidkii.

Qod. 58

Burburka

Burburka ku dhaco alaabta, waxyaabaha gacanta lagu farsameeyay, qalab, mashiinnada, waxaa lagu dabbaqayaa qodobka 38.

Cutubka 12aad

Lacagta Maxaabiista

Qod. 59

Sanduuqa Maxbuuska waa mid gaar ah wuxuuna ka kooban yahay lacagta uu haystay markuu soo gelayi xabsiga, lacagta ay u soo direen isaga qoyskiisa ama kuwo kale iyo lacag abaalmarinno iyo abaalgud sabab la xiriirto shaqadiisa.

Qod. 60

Ficil kasta oo ku saabsan lacagta waa inuu oggolaadaa Agaasimaha sida ku xusan qodobbada xeerkan.

Maxbuusku ma ku tasarufi karo qaddar kasta oo lacageed isagoo ugu daneynaayo maxbuus kale aan ku asal ahayn, ku farac ahayn, xaaskiisa ama walaalkiisa ahayn.

Kharashaadka lagu noolaanaayo kama badan karo ama ma dhaafi karo 4/5 ee wadarta lacagta la heli karo.

Cutubka 13aad

Adeeg Diimeed

Qod. 61

Caawimaadda ruuxiga ah iyo tan diinta ee maxaabiista muslimiinta ah waxaa bixiya nin cibaado leh oo ay u magacowday Wasaarada Arimaha Gudaha ka dib markii uu maqlay madaxa Qaadi.

Jagadaas waxaa mushaharkeeda bixiya Wasaaradda Arimaha Gudaha.

Maxaabiista xabsiga ku xiran oo haysto diin aan ahayn tan Muslimka waa la oggol yahay, haddii ay sidaas codsadaan iyo haddii ay suurtagal tahay, inay helaan kaalmada Wasiirrada diinta ay caabudaan.

Cutubka 14aad
Anshax Marinta

Qod. 62

Anshax marinta ka jirta xabsiga waxaa lagu aaminay Maamulka.
Isagana, si uu u abaalmariyo maxaabiista mudan in la saxo iyo in la saxo kuwa anshaxa darraan, wuxuu bixinayaa abaalmarinno wuxuuna ku ciqaabaa ciqaab anshax marin ah.
Ciqaab lama qaadi karo iyada oo aan marka hore la dhageysanin maxbuuska.

Qod. 63

Marka xukunka anshax marinta loo laalayo dacwad ay Hay'adda Garsoorka ku soo oogtay dambi uu galay maxbuuska awgeed, Agaasimuhu wuxuu awood u leeyahay inuu qaato tallaabooyin taxaddar ah ee uu u arko inay lagama maarmaan tahay.

Tallaabooyinka edbinta ee kama dambeysta ah waxaa la soo saari karaa dhammaadka dacwadaha ciqaabta ah.

Qod. 64

Abaalmarinta la siin karo maxaabiista waa:

- 1) rukhsad in uu u dirsado qayb ka mid ah lacagtiisa qoyskiisa baahan;
- 2) soo jeedinta ah in laga cafiyo rubuc ciqaabta;
- 3) soo jeedinta ah in loo fidiyo cafis.

Qod. 65

Ciqaabta lagu soo rogi karo maxaabiista waa:

- 1) Ka xannibidda socod wadareedka hal ilaa toban maalmood;
- 2) qol yar oo caadiga ah min hal ilaa labaatan maalmood;
- 3) qol yar cuntadana laga dhimay saddex ilaa 15 maalmood;
- 4) qol yar cuntada ka yareeyota maalmaha talaadada, Khamiista iyo Sabtida min hal ilaa saddex bilood.

Qod. 66

Xaaladaha deg-degga ah, Taliyaha wuxuu si ku-meel-gaar ah ugu xiri karaa qol yar maxaabiista dambiga culus galay, laakiin waa in uu ku wargeliyaa, iyada oo aan la daahin, Madaxda.

Qod. 67

Isticmaalka jaakada badbaadada iyo sariirta yar waxaa amri karo agaasimaha, kadib markuu dhageysto fikirka dhakhtarka, xaaladaha lama huraanka u ah khatarna ku ah maxbuuska naftiisa iyo nafta dadka kaleba.

Dhakhtarku waa inuu booqdaa maxaabiistaas ugu yaraan hal mar maalintii.

Qod. 68

Waxaa lagu oogaa ciqaabta lagu sheegay faqradda koowaad ee qod. 65 dambiyada soo socda:

- 1) ka tagida goobta fasax la'aan;
- 2) Ku jees jeesidda asxaabta;

- 3) kharibid ka dhashay dayacaad fudud oo ku timaado alaabta xabsiga;
- 4) fulinta howl ka duwan howshii la faray;
- 5) Ku xadgudubka waajibaadka aamusnaanta.

Qod. 69

Waxaa lagu ciqaabaa ciqaabta lagu sheegay faqradda 2 ee qod. 65 xadgudubyada soo socda:

- 1) lahaanshaha aan sharciyeesneen ee waxyaabaha mamnuuc ah;
- 2) fulinta howlaha aan sharciyeesneen;
- 3) qashin, kala beddelasho, wareejinta alaab iyo cunto;
- 4) dayacaad caadi ah ee shaqada dhexdeeda;
- 5) ku xadgudubka waajibka ah in si dhaqso iyo xushmad leh loo fuliyo amarada la soo saaray;
- 6) akhlaaq ixtiraam darro ah ama hadallo aan ixtiraam lahayn;
- 7) adeegsiga ereyada xun xun ama caytanka;
- 8) u gudbin dood asxaabta;
- 9) wasakhaynta darbiyada ama alaabta xabsiga;
- 10) jeexjeexid buugga xisaabta socoto.

Qod. 70

Waxaa lagu oogaa ciqaabta lagu sheegay n. 4 ee qod. 65 dambiyada soo socda;

- 1) qaylo-dhaan, heeso, isku day inaad kula xiriirto maxaabiista kale ama shisheeyaha;
- 2) Ciyaaraha looma ogola;
- 3) ku guuldarrooyin tabarruc ah ee walaxda geedka;
- 4) ka ganacsiga raashinka ama alaabada kale;
- 5) jilitaanka cudurka;
- 6) kibir liidata xagga wakiilada;
- 7) wax ka badalida buugaagta akoonada hada loogu tala galay faa iidada;
- 8) Diidmo addeecidda wakiilada;
- 9) haysato, e, lacag ama shey ku habboon in laga fogaado, boqorrada;
- 10) si xun ula dhaqmida asxaabta ama u gudubtay khilaaf ama rabshado;
- 11) ka-goynta hiddaha, alaabada iyo alaabada kale;
- 12) isku day kasta oo lagu baxsado;
- 13) ficillada ficillada liddiga ku ah akhlaaqda;
- 14) Kicinta maxaabiista si ay rabshado u sameeyaan.

Qod. 71

Waxaa lagu oogaa ciqaabta lagu sheegay n. 4 ee qod. 65 dambiyada soo socda:

- 1) baxsad;
- 2) buuq, gadood, amardiiddo qaawan ama xood, qaylo fidnowadid ah si asxaabta loogu kiciyo in ay gadoodaan, diidmo u hogaansannan ciqaabta lagu xukumay;
- 3) cay ama handadaad ama isku day xoog loo sheegto qof sarkaal ah;
- 4) dharbaaxo ama dhaawac loo geesto maxaabiista;
- 5) diidmo in uu u hogaansamo amarrada shaqaalaha xabsiyada;
- 6) xoog loo sheegto shaqaalaha xabsiga, dharbaax ama dhaawac loo geesto saraakiisha;
- 7) kala dambeyn la'aan daran.

Qod. 72

Maxbuuska carqaladeeyo amarka iyo kala dambeynta iyada oo sharci jebintaas ayan jirin xeer si cad uu sheegayo ama uu ku kaco w aka badan hal dembi, waxaa lagu ciqaabayaa sida hadba ay tahay dabeecadda iyo culeyska falka.

Qod. 73

Agaasimaha ayaa laga yaabaa, munaasabadda ciidaha aan caadiga ahayn, inuu cafiyo ama hakiyo ciqaabaha aan horey loogu qaadin ama fulinteedu bilaabmin.

Qod. 74

Maxbuuska iska dhigo qof xanuunsanayo marka uu ku jiro qolka yar ee lagu ciqaabayoo waxaa la seexinayaa qolka bukaanka. Markuu bogsado kadib ayaa dib loogu celinayaa qolka ciriiriga ah.

Qod. 75

Ciqaabta lagu soo oogay eedeysanayaasha waxaa lala socodsiinayaa Maamulka Garsoorka oo uu halkaas ugu jiro.

Cutubka 15aad

Wareejinta

Qod. 76

Marka maxbuus la wareejinayo, Taliyaha, ayaa wuxuu ku wareejinaa maxabiista madaxa kooxda waardiyaha loo soo xilsaaray in ay gelbiyaan, wuxuu kaloona u dhiibayaa faylka taariikhda maxbuuska iyo qoraallada la xiriiro saameynta xabsiga, wuxuu sidoo kale wuu dhiibi karaa lacagtiisa iyo wixii kaloo agab ah ee uu leeyahay maxbuuska laftiisa.

Dhamaan agabyada iyo fariimihii kaloo lagu aaminay, ta;iyaha wuxuu ka qaadanaya madaxa ciidamada maxbuuska galbinaayo caddeyn muujineyso in isagu masuul ka yahay ilaa maxbuuska loogala meesha loogu talagalay.

Qod. 77

Kahor inta aan la wareejinin maxbuusku, waa inuu soo booqdaa takhtarka uuna qoraa caddayn qoraal ah.

Haddii dhakhtarku uu qirayo in maxbuusku ku sugan yahay xaalad caafimaad oo uusan u adkaysan karin safarka isagoo aan qatar gelin, Agaasimuhu wuu dib u dhigayaa bixitaanka, isagoo ogeysiinaya hay'adda garsoorka ama Wasaaradda sida ku habboon.

Cutubka 16aad

Baxsad

Qod. 78

Marka uu maxbuus baxsado, maamulka isla markiiba waxuu sameynayaan, isaga oo u marayo shaqaalihiisa, baaritaannada ugu horreeya isla mar ahaantaana wuxuu ogeysiinaya Booliska iyo Xeer Ilaaliyaha Guud.

Ka dib wuxuu u diraa warbixin faahfaahsan maamulka garsoorka, kaasoo uu ku lifaaqan yahay nuqul taariikh nololeedka maxbuuska baxsadka ah.

Marka loo eego saameynta ashaxa, waxaa la dhihi karaa baxsashadu way dhacday, marka maxbuuska uu ka baxay goobtii uu ku xirnaa ama markii uu ka fogaaday wax ka badan laba saacsdood goobta shaqada dibedda loogu diray in uu ka shaqeeyo.

Militeriga iyo saraakiisha loo xilsaaray ilaalada banaanka xabsiga ama ku jira ilaalada xabsiga maxaabiista ka shaqeeya bannaanka, waxaa loo oggol yahay inay adeegsadaan hub markii lagu qasbay inay sidaas sameeyaan iyagoo ka hortagaya in la baxsado.

Cutubka 18aad

Xorriyadda

Qod. 79

Maxbuuska waxaa lagu sii dayn karaa amar qoraal ah, oo saxiixan kuna dhufsan shaabadda xafiiska, uuna soo saaray madaxa garsoorka ama mas'uuliyiinta kale ee loo haysto inay habeynayaan dhageysiga, fulinta xukunka ama sababo kale.

Maamulka wuxuu u gudbiyaa bil kasta Xeer-ilaaliyaha Guud iyo Wasaaradda Arrimaha Gudaha Xogta tirakoobka ee la xiriirta dhaqdhaqaaqa maxaabiista ku jirto xabsiga.

Qod. 80

Hal bil ka hor dhammaadka xukunka ciqaabta, maamulku wuxuu u diraa warqad warbixin ee ku saabsan macluumaadka sii deynta Hay'adda Amniga Dadweynaha.

Maamulka Amniga Dadweynaha waxaa la ogeysiinaa siidaynta eedeysanaha.

Qod. 81

Waqtiga sii deynta maxbuuska, waa laga qaadaa dhammaan agabkii la siiyay oo dhan waa la qaadayaa

maamulkana wuxuu u soo celinayaa hantidiisa.

Haddii qofka la sii deynaayo uu dharkiisa uusan

ku filnayn ama aanu ku habooneyn, waxaana loo oggolaanaa inuu ka codsado dhar dheeraad ah qoyskiisa waqtiga habboon.

Haddii qoysku uusan ka soo jawaabin codsigiisa, waxaa la siinayaa kharajka waxaana bixinayo Maamulka haddii uusan maxbuusku hayn lacag waqtiga la siidaynayo.

Qod. 82

Markii la sii daaynaayo, haddii loo baahdo, waxaa la siinaa maxbuuska caddeyn ku saabsan anshaxa iyo awoodda shaqada ee uu muujiyey intii lagu hayey.

Cutubka 18aad

Si Shuruudaysan lagu sii Daayay iyo Soojeedin Nimco.

Qod. 83

Qofka lagu xukumay xukun xabsi ah oo aan ka yarayn 9 sano iyo soona dhameystay ugu yaraan 1/3 xukunka lagu xukumay, che abbia dato prova costante di ravvedimento, wuxuu soo gudbin karaa codsi, si uu u helo in shuruud lagu sii daayo, Agaasimaha, kaasoo u gudbiyo Xeer-ilaaliyaha Guud macluumaad la xiriira asluubta qofka la xukumay iyo ra'yigiisa.

Qod. 84

Qofka lagu xukumay xabsi daa'in, oo soo dhameystay ugu yaraan 15 sano oo xukun ah, iyo qofka lagu xukumay xabsiyo kale, oo ugu yaraan kalabar xukunkiisa soo qaatay, waxaa loo soo jeedin karaa cafis marka la eego dhaqanka fiican ee uu muujiyay iyo caddeynta ku dheganaanta shaqada ee muujiyay, waxaa loo arkaa mid mudan in tixgelin gaar ah la siiyo.

Agaasimuhu wuxuu u soo diraa soo Wasaaradda Arimaha Gudaha iyada oo uu u soo marinaayo Xeer Ilaaliyaha Guud Wasaaradda Dadweynaha isaga oo siinayo macluumaad ku saabsan dhaqanka qofka la xukumay.